



**1 חשוב ללמד נושא זה במסגרת שיעורי ההכנה של התכנית – "התפתחות אישית ומעורבות חברתית", לקראת ההשתלבות במסגרות השונות. העברת שיעור זה, מהווה אמירה שלנו המבוגרים על פתיחותנו לקיים שיח אודות נושאים מורכבים וכן על היותנו כתובת לפנייה לעזרה ולהיוועצות.**

**מבוא**

מגיל צעיר אנו מחנכים את ילדינו לחשיבות הנתינה, אנו משדרים לתלמידינו שביכולתם לתרום ולסייע לזולת ואנו מציינים את הבגרות והאחריות שעליהם לגלות בבואם לעזור ולתרום לאחרים. במסגרת הלימודים בחטיבה העליונה אנו מעודדים את התלמידים לפעול ולגלות מעורבות חברתית. הפעילות במסגרת התכנית לפיתוח מעורבות חברתית מתקיימת במקומות עבודה מוסדרים אשר עשויים להציב בפני הילדים מורכבות רגשית. מקומות בהם עלולים להיווצר מצבים אסורים בין העובדים לבין התלמידים - חיזור, הטרדה מינית ו/או ניצול מיני.

עולה חשש כי הנערים והנערות הצעירים, המתנדבים במקומות עבודה מגוונים, יתקשו לזהות מצבי הטרדה, ומתוך הרצון העז שלהם "להיות בסדר", לסייע ולהשביע רצון, יקלעו לסיטואציות מביכות בלי לדעת איך להתמודד עמן. יש ללמד את הנערים והנערות להציב גבולות שיגנו עליהם, לזהות מתי סיטואציה אינה מותאמת ומהווה סמן להתנהלות בלתי תקינה או כזו המהווה סכנה, ואיך להתמודד ואל מי לפנות לעזרה אם חלילה נפגעו.

בעיסוק בנושאים אלו אנו נעים על חבל דק בו אנו מבקשים מצד אחד, לשוחח עם בני הנוער על היבטים בריאים ונורמטיביים האופייניים לגיל, המצריכים ויסות והתמודדות עם דחפים טבעיים, ומצד שני להזהיר מפני סכנות אשר עלולות להתפתח בעקבות שינויים אלו והכרוכות בנושא המיניות, וכל זאת מבלי לעורר חשש ובהלה.

זוהי מלאכה מורכבת לאיש החינוך במציאות של היום בה הגבולות לעיתים פרוצים ובלתי ברורים. הבחירה של המחנך/ת לשוחח עם התלמידים בנושאים מורכבים, אישיים ומשמעותיים אלה, מסייעת לתלמידים לראות במורה דמות מכילה ותומכת שניתן לפנות אליה בשעת מצוקה בנושא הזה כמו גם בנושאים אחרים.

בחמ"ד אנו מתייחסים לשונות הגדולה שקיימת בין המסגרות הלימודיות הרבות. מוצגת להלן הצעה לשתי פעילויות המותאמות לתלמידי התיכון, עם זאת, אנו ממליצים לכל מחנך/ת לערוך התאמות ספציפיות לתלמידים. מומלץ להפריד בין הבנים לבין הבנות בשיעורים אלו.

<sup>1</sup> כתבו נטע ידיד וחני הלוי, שפ"י

## למורה

לפניך פעילויות העוסקות בנושא **הטרדה מינית במסגרות המעורבות החברתית**. מטרת הפעילות הראשונה היא העמקת האבחנה בין קירבה רצויה לקירבה בלתי רצויה בין בני אדם. הפעילות השנייה עוסקת בהטרדה מינית במסגרות המעורבות ובחלק השלישי מוצג החוק בנושא **לשימושך**: מידע כללי וחוקי בנושא הטרדה מינית. חשוב שתקרא/י את כל החומר בנושא ותלמד/י אותו היטב בטרם הוא יועבר לתלמידים.

### הטרדה מינית מהי?

" כל מגע לא מוזמן, לא מקובל ולא הדדי, הערה, רמיזה, בדיחה או תשומת לב, המעליבה ופוגעת באדם המעורב וגורמת לו להרגיש מאוים, מושפל, נשלט או נבז. " (דה ליון 1989).

"התנהגות לא מבוקשת ולא הדדית כלפי אנשים, הנמצאים בעמדות פחות חזקות או בנסיבות פחות חזקות." (שטראוס 1992).

ההטרדה המינית הינה התנהגות פיזית או מילולית בעלת אופי מיני המופנית לאדם בניגוד לרצונו או שלא בהסכמתו. היא פוגעת בכבוד האדם, בחירותו, ובזכותו לשוויון הזדמנויות. היא משפילה ומבזה את האדם אליו היא מופנית, בין השאר על ידי התייחסות אליו כאל אובייקט מיני לשימוש של המטריד, ולא כאל אדם כעל רצונות ובחירות משל עצמו.

ההתנהגות הפוגעת יכולה להיות מילולית (שימוש במילים ולא אמירות בעלות אופי מיני) או פיזית (נגיעה, ליטוף, נשיקה, התחככות) ומתייחסת לטווח התנהגויות רחב החל מהטרדה מינית מילולית ועד להתנהגות המהווה עבירה פלילית כגון מעשה מגונה או אונס.

הטרדה מינית בחלקה היא מושג סובייקטיבי. ייתכן כי מה שיראה לאדם אחד כהטרדה, יתפרש בעיני האחר כמחמאה. יוצאים מן הכלל הם הסעיפים בחוק העוסקים במעשים מגונים ובסחיטה באיומים. (כמשמעם בחוק העונשין).

ברוב המקרים הטרדה מינית נעשית על ידי גבר כלפי אישה, אך גם יכולה להיעשות על ידי אישה כלפי גבר, ע"י גבר כלפי גבר וע"י אישה כלפי אישה.

### הקדמה למורה

**מטרת הפעילויות המוצעות להלן היא לסייע למתבגר לחדד את ההבנה כי "מרחב אישי" הוא אכן אישי על כן הוא שונה מאדם לאדם בדרך שבה הוא מתפרש ומוכן. בעזרת פעילות זו המתבגר ילמד לזהות מצבים אפשריים של פגיעה וירכוש דרכים להתמודדות במקרים אלה.**

שיח בנושא מורכב זה, עשוי לעורר רגשות רבים ומגוונים ולהציף מגוון רחב של דעות ורגשות. חשוב לתת מקום לכל הדעות והתחושות ביחס לנושא ולחוק למניעת הטרדה מינית. חשוב להסביר את הרציונל העומד בבסיס החוק, וכן לחדד את החובה החלה עלינו כאזרחים לכבדו.

בשיח בנושא מניעת הטרדה מינית לא תמיד ניתן לצפות אילו תכנים יעלו התלמידים, לכן חשוב לקבוע מראש **כללי שיח מוגן** ולחזור עליהם בתחילת כל שיעור:

- לכל אחד יש זכות להביע את דעתו ללא הפרעה גם במידה והיא אינה עולה בקנה אחד עם דעות של אחרים בכיתה.
- כל אחד מדבר בשם עצמו בלבד! יש להגן על הפרטיות של כולם לפיכך, אף אחד אינו מציג אירוע שקרה לתלמיד אחר שנוכח בכיתה או שמוכר לתלמידים. אין לציין שמות של מעורבים כאשר מביאים דוגמה לאירוע.
- חשוב לחדד כי רצוי לשוחח על תכנים אישיים באופן אישי עם המורה או עם דמות אשר התלמידים סומכים עליה, אם במהלך השיח תלמיד משתף בתכנים אישיים שלתחושת המורה עשויים לפגוע בו, רצוי שהמורה יציין כי חשוב לו לשמוע את התלמיד, אך רצוי שהדברים יאמרו בסוף השיעור במקום שקט ופרטי כדי שהמורה יוכל/תוכל להקשיב לתלמיד באופן מלא ולעזור לו או לה להתמודד עם הסוגיה.
- אם לאחר השיח תלמיד/ה פונה באופן אישי למורה ומעלה תכנים אישיים יש לציין בתחילת השיחה כי אנו מחויבים לשמור על סודיות למעט במקרה בו מתגלה כי התלמיד/ה נתון/נה בסכנה. במקרה כזה חלה על המורה חובת דיווח לעו"ס לחוק הנוער ועליו לשקול אפשרות לשתף את הוריו/ה. יש להבטיח לתלמיד/ה כי בכל מקרה אנו נשתף את התלמיד/ה במהלכינו ולא נפעל ללא ידיעתו/ה.

## פעילות פתיחה מרחב אישי - בין קירבה לריחוק מטרות

- הכרות עם תחושות אישיות במצבי קירבה וריחוק מאנשים שונים
- הכרות עם המושגים: מרחב האישי, פלישה וגבולות במרחב האישי
- בחינה של המושגים: מותר /אסור, נכון/לא נכון ביחסי קירבה, רעות וחברות

### הנחיות -

מומלץ לקיים את הפעילות בנפרד, בנים ובנות.  
התלמידים מתחלקים לשני טורים ונעמדים אחד מול השני במרחק גדול (בהתחשב בגודל החלל).  
במקרה בו המסגרת מעורבת בנים יעמדו מול בנים ובנות תעמודנה מול בנות.  
במידה ותלמיד בוחר לפרוש מהפעילות יש לאפשר לו לחזור למקומו. זו פעילות הכרוכה בקשר עין ממושך ומביך שעלול להיות קשה לחלק מהתלמידים.

### הוראה א':

- התקרבו אחד אל השני כל עוד אתם חשים בנוח. עצרו במרחק המתאים לכם כאשר אתם נעמדים אחד מול השני.
- הסתכלו אחד על השני.
- הניחו יד אחת סמוך לכתף של האדם שמולכם ומדדו את המרחק ביניכם.
- שוחחו ביניכם.

### הוראה ב':

- כל התלמידים בטור א' ינועו בצעד אחד לימין כך שכעת יעמדו זוגות חדשים אחד מול השני.
- עמדו אחד מול השני במרחק רב.
  - התקרבו אחד אל השני כל עוד אתם חשים בנוח.
  - הניחו יד אחת סמוך לכתף של האדם שמולכם ומדדו את המרחק ביניכם.
  - נעצו מבטים אחד בשני ללא מילים (יש להקפיד על טווח זמן ארוך יחסית)

### הוראה ג':

- התלמידים בטור א' ינועו שוב בצעד אחד לימין. יש להקפיד שהזוגות שנעמדים אחד מול השני יהיו חדשים.
- עמדו אחד מול השני במרחק רב.
  - התקרבו אחד אל השני כל עוד אתם חשים בנוח.
  - הניחו יד אחת סמוך לכתף של האדם שמולכם ומדדו את המרחק ביניכם.
  - נעצו מבטים אחד בשני ללא מילים. (יש להקפיד על טווח זמן ארוך יחסית)
  - כעת התקרבו אחד אל השני בצעד אחד ללא מילים והישארו כך (יש להישאר במצב זה מס' שניות – די זמן שיוכל לגרום לתחושת אי נוחות)
  - קחו צעד אחורנית וכעת חזרו למקומכם.

### שאלות לדיון

- *כיצד הרגשתם במהלך הפעילות?*
- *מתי חשתם נוח יותר מתי חשתם מבוכה או אי נעימות, מדוע?*
- *האם זה מזכיר לכם מצבים מסוימים?*
- *האם תרצו לספר לאלה ציון שאתם ו/או ליהודי האנשים?*
- *מה לדעתכם התרשם בחן?*

### למורה

התרגיל בא לבחון כיצד אנו חשים במצבי קירבה, את נושא הגבולות, מידת האינטימיות שאנו מוכנים לה עם אנשים שונים וכו'.  
כאשר קיימת קירבה רבה מידי עם אנשים שאין לי אתם יחסים אינטימיים מתחילה בד"כ תחושת אי נוחות. גם נעיצת מבטים עשויה להביך ולגרום לאי נוחות – בפרט כשאין אפשרות לדבר. נעיצת מבטים וקירבה פיזית עשויים להתפרש במצבים מסוימים כפלישה או חדירה.

לסיכום, קירבה ומגע עשויים להחוות כנעימים ומכבדים מאידך עשויים להחוות כתוקפניים ופולשניים. ראינו שיש שונות בין בני האדם בעוצמת תחושת אי הנחות נוכח הקרבה. יש המעידים כי מבט ישיר בעיניים, גורם להם לחוסר נוחות, לעומת אחרים שלא חשו בכך. לכן, תמיד רצוי לברר אם פעולה שאנו עושים על מנת להתקרב לאחר, נעימה לו ואפשרית מבחינתו. כמו כן, עלינו לזהות מתי אנו מרגישים חוסר נוחות ולהגיב בהתאם ע"י אמירות ברורות כגון: זה לא נעים לי.. " לא מרגיש לי נוח כשאתה/ה נוגעים בי.. " עלינו לכבד את רצונותיו של הפרט ואת גבולותיו, אסור לנו לפלוש למרחב האישי שלו ללא אישורו.

### פעילות שנייה - האם זו הטרדה מינית ?

למורה: לפניך מספר אירועים בנושא הטרדה מינית, לדיון בכיתה. מטרת האירועים לסקור מצבים אפשריים של הטרדה מינית במקום המעורבות החברתית, לבחון את יחס התלמידים כלפי כל אחד מהאירועים, את הבנתם מהי הטרדה מינית במקום עבודה, לבחון עד כמה החוק בנושא מובן ומוכר להם דיו ומה ניתן לעשות ואל מי ניתן לפנות בעת מצוקה. בשלב הראשון מומלץ לערוך את הפעילות, בשלב השני מומלץ לערוך לתלמידים הכרות עם החוק למניעת הטרדה מינית המופיע בהמשך.

### מטרות

- הכרות עם החוק למניעת הטרדה מינית
- הבנה מהי הטרדה מינית במקומות עבודה או התנדבות
- הבנה כי יחסי קירבה אינטימיים בין עובד למעביד אסורים ע"פ החוק
- הכרות עם מקורות לעזרה
- עיבוד המורכבות הרגשית שכרוכה בהתמודדות עם אירועי הטרדה מינית

### הנחייה -

על התלמידים להתחלק לקבוצות בנות 4 – 5 תלמידים. כל קבוצה תקבל אירוע ותדון בו בהתאם לשאלות המוצגות בכרטיסייה. בכיתה גדולה ניתן לחלק את אותן כרטיסיות לשתי קבוצות.

### אירוע א:

נועה תלמידת כיתה י'. לפני חודשיים החליטה לפעול במד"א במסגרת התכנית למעורבות אישית. העבודה מרתקת עבורה אך מפגישה אותה עם מצבי חיים מגוונים שלא כולם מסתיימים בטוב. המראות לעיתים קשים ומטלטלים בפרט כשמדובר בשאלה של חיים או מוות או בסבל של אנשים ובפרט של ילדים קטנים. מה שעוזר לנועה להתמודד עם הרגעים הקשים הללו זו המסירות האין סופית והאהבה הרבה ששוררת בין אנשי הצוות. ברגעים כאלה הם המשענת. בין העובדים בתחנה מקובל מגע של חיבה: ליטוף וחיבוק לצורך תמיכה. נועה הבהירה לצוות שהיא יכולה להשתתף בתמיכה ההדדית, אך לא באמצעות מגע, כי היא דתייה ושומרת נגיעה. לעיתים, אחד הפרמדיקים, בחור חביב מאד, מחבק את נועה ברגעים מורכבים רגשית ומיד מתנצל שזה היה בטעות, ששכח שהיא שומרת נגיעה, ועדיין לא התרגל לכך שיש בחורה דתייה בצוות. לפני שבוע, כשנועה והוא היו ביחד בתורנות לילה, והזעקו לטיפול בנפגעי תאונת דרכים קשה, הפרמדיק, ברגע של סערה רגשית חיבק את נועה שוב אך הפעם אחז בה זמן רב יותר ושלא כרגיל לא התנצל והסביר שטעה. בזמן החיבוק, כאשר נועה ניסתה להתחמק מהחיבוק היא חשה שהוא אחז בה חזק מתמיד ולא מאפשר לך להתרחק. נועה קפאה בפחד, ואז הוא הפסיק, התרחק ולא אמר מילה. נועה סיפרת על כך לחברה טובה שלה. חברתה אמרה לה שנראה לה שנועה סתם מגזימה. לדבריה הפרמדיק אדם מקסים ונחמד והיא אינה מבינה מה הבעיה. נועה החלה להרגיש מתוחה בקרבת הפרמדיק מאז המקרה האחרון ושואלת את עצמה שאלות הנוגעות בתחושותיה. האם הדרך בה הוא נוגע בה בסדר/לא בסדר? האם מותר לה לומר משהו למשהו ואם כן למי? לפרמדיק עצמו? למורה בביה"ס? מי או מה יכולים לעזור לה?

### שאלות לדיון:

- מה אתם מרגישים כשאתם שומעים על האירוע?
- מה דעתכם על התנהגותו של הפרמדיק?
- האם זו הטרדה מינית או הבעה לציטוטיות של חוס ואהבה?

- כיצד ניתן להבחין בין הטרדה לבין יחס של חוסר וחיבה או חילוק? כיצד יודעים זאת?
- האם לה נכון שהפחדים יחזקו את נוצה ויאחזו בה?
- אף מי פונים? עם מי מתייעצים?

ניתן לצעות סימולציה של שיחה בין הפחדים לתלמידה ובה להבהיר את הגבולות ואת הסירוב. (נעודד את התלמידים להתנסות בפעולות לעצירת ההטרדה, כמו למשל – לומר "די", זה אסור - אני שומרת נגיעה", "תפסיק מיד", "זה לא נעים לי", לקום ולהתרחק, לפנות לעזרת מבוגר. לדווח, לשתף ועוד.)

#### אירוע ב:

במסגרת תכנית המעורבות החברתית עידו פועל בתחנה לכיבוי אש. הוא אוהב את הצוות. רובם צעירים, נמרצים, מלאי הומור. כל רגע בחברתם הוא חוויה מעניינת. לפני שבוע עידו שם לב שראש הצוות במשמרת הקבועה שלו מסתכל עליו כל הזמן. ראש הצוות הוא איש חביב מאד, בן 30, נשוי ואב לילדים. אתמול ראש הצוות ניגש לעידו והציע שישאר איתו למשמרת לילה. הוא אמר לו שהוא מאד מוצא חן בעיניו ושהוא ילמד אותו דברים שתינוקות צעירים לעולם לא יוכלו ללמד אותו. עידו לא יודע כיצד להגיב. מצד אחד מאד מחמיא שראש הצוות רואה בו שווה בין שווים ומציע לו עבודה של ממש, אך מצד שני לא ברור לו האם מה שקורה כאן קשור לפעילות? למה שנדרש ממנו? האם בכלל הוא אמור להישאר בלילה? האם זה מתאים? עידו חושש שאם הוא יסרב ראש הצוות יתנכל לו ולא יאפשר לו להמשיך לפעול במשמרות ובימים שמתאימים לו.

#### שאלות לדיון:

- מה אתם מרגישים כשאתם שומעים על האירוע?
- מה דעתכם על התנהגותו של ראש הצוות?
- האם זו הטרדה מינית או חילוק לאיטימיות?
- האם התנהגותו של ראש הצוות מקובלת ולאטימית?
- אף מי פונים? עם מי מתייעצים?

ניתן לצעות סימולציה של שיחה בין התלמיד לבין ראש הצוות ובה להבהיר את הגבולות ואת הסירוב. (נעודד את התלמידים להתנסות בפעולות לעצירת ההטרדה, כמו למשל – לומר "די", זה אסור - אני שומרת נגיעה", "תפסיק מיד", "זה לא נעים לי", לקום ולהתרחק, לפנות לעזרת מבוגר. לדווח, לשתף ועוד.)

#### אירוע ג:

במסגרת התכנית למעורבות חברתית הילה משובצת בבית חולים. במחלקה שבה היא פועלת עובד מתמחה צעיר, חמוד מאד. הוא מתנהג אליה באכפתיות רבה: שואל לשלומה, משתף אותה בעניינים רפואיים למרות שהיא "רק" תלמידה. המתמחה מאד מוצא חן בעיני הילה ולכן היא עושה הכל כדי למשוך את תשומת ליבו. הבחור מחייך אליה בנימוס אך נמנע מלהיות איתה לבד בחדר. הילה החליטה שעליה לדבר אתו באופן ישיר, טלפנה אליו, וכשלא הגיב החלה לשלוח לו מסרונים. בשבוע שעבר הוא פנה אליה בלחש בצד, בשעה שהם היו ביחד במחלקה, ובקש ממנה בצורה מנומסת אך כזו שאינה משתמעת לשתי פנים שתפסיק. הוא ציין שהיא ילדה חביבה אך צעירה והוא אינו מעוניין בשום קשר עמה. הילה נפגעה והמשיכה להתקשר ולשלוח הודעות ומסרונים לטלפון שלו ולמייל שלו ובקשה מחברותיה שגם הן תעשנה זאת כדי שהוא יבין שכוונתה רצינית.

#### שאלות לדיון:

- מה דעתכם על התנהגותה של הילה?
- איך ראש הצוות האירוע מצורר כעת?

- האם לדעתכם זו דרך חיזור לאטימית?
- האם יש כאן צהירה על החוק?

ניתן לעשות סימולציה של שיחה בין התלמיד לבין המתמחה ובה להבהיר את הכללים ואת הסירוב. (נעודד את התלמידים להתנסות בפעולות לעצירת ההטרדה, כמו למשל – לומר "די", זה אסור - אני שומרת נגיעה", "תפסיק מיד", "זה לא נעים לי", לקום ולהתרחק, לפנות לעזרת מבוגר. לדווח, לשתף ועוד.)

#### אירוע ד:

במסגרת התכנית למעורבות חברתית, יובל החליט לפעול בבית זקנים. הוא מגיע לשם מידי שבוע. יובל יצר קשר מיוחד עם קשיש ניצול שואה. הוא אהב לשמוע את הסיפורים שלו ולדבר אתו על החיים. יובל מלווה אותו מידי שבוע לספריה (הוא נעזר בהליכון) ולאחר מכן הם נוהגים לחזור לחדרו לשתות קפה חם ולפטפט או למלא ביחד תשבצים. הנכדה שלו בת ה 22 מבקרת אותו לעיתים קרובות, לאחרונה היא החלה להגיע כל פעם שיובל שם. בפעם האחרונה הנכדה היתה בחדר ואמרה ליובל שסבו הובהל לבית חולים מאחר וחש ברע. בעוד יובל מתלבט מה לעשות היא ניגשה אליו חיבקה אותו קלות, ואמרה לו כמה שהוא מושך אותה והתחילה לעסות לו את הכתפיים. יובל המום - מבוהל, מבויש, לא יודע מה לעשות ואל מי לפנות. הוא חושש שאם יספר את זה או שלא יאמינו לו, יאמרו שהוא דמיון, או שילעגו לו.

#### שאלות לדיון:

- מה דעתכם על ההתנהגות של הנכדה?
- האם מדובר בהטרדה מינית?
- האם זו דרך חיזור לאטימית?
- איך הייתם מראישים אילו היה קורה לכם דבר דומה? (בניס / בנות)
- מה ניתן לעשות? אף מי ניתן לפנות?

ניתן לעשות סימולציה של שיחה בין התלמיד לבין האישה ובה להבהיר את הכללים ואת הסירוב. (נעודד את התלמידים להתנסות בפעולות לעצירת ההטרדה, כמו למשל – לומר "די", זה אסור - אני שומרת נגיעה", "תפסיק מיד", "זה לא נעים לי", לקום ולהתרחק, לפנות לעזרת מבוגר. לדווח, לשתף ועוד.)

#### דיון במליאה

המורה יזמין את התלמידים לשתף תחילה בתהליך שהתרחש בתוך הקבוצות ובהמשך לתכנים שעלו:

- מה הייתה האווירה במהלך הדיון בקבוצה?
- אילו רגשות עלו?
- על מה הסכימו ואל מה היו חילוקי דעות?
- האם עלו הבדלים בינכם באישה ובהתייחסות לכל אחד מהאירועים ומה היו ההבדלים?
- נסו לנסח עקרונות להתמודדות מואנת ואסרטיבית עם הטרדה מינית
- אף מי פונוי במקרה של חשד להטרדה מינית?

המורה יציג את החוק למניעת הטרדה מינית (מופיע בהמשך).

- האם החוק חידש או הפתיע במשהו?
- האם משהו השתנה בהבנה שלכם את הנושא לאחר ההכרות עם החוק?
- מה הלאידיה המשמעותית שהייתה לכם בשיעור היום?

- ציין דבר אחד *שלצביו* שניתם את דעתכם.
- האם ישנו דבר אחד *שלצביו* אתם חשים שצאתם מחולקת יותר?

#### מסרים ונקודות למחשבה שיעזרו בפיתוח כוחות התמודדות במצבים של הטרדה

- היו קשובים לתחושות לא נוחות ולא נעימות, סמכו על תחושות הבטן שלכם.
- גופכם הוא שלכם. אל תאפשרו לאחרים לעשות בו משהו בניגוד לרצונכם. היו אתם אדונים לעצמכם.
- אל תישארו לבד עם סודות מעיקים! פנו אל האדם שאתם סומכים עליו ושתפו אותו במועקה.
- גלו אחריות כלפי חבריכם. כשהם במצוקה שתפו מבוגר שיכול סייע.

#### למורה:

חשוב לסכם את הנושא תוך דיון עם התלמידים אל מי פונים ומתי. יש לציין מספר דמויות שיכולות לתמוך ולעזור כגון: הורים, מחנך/כת, יועץ/צת, מורה אחר שסומכים עליו/ה בביה"ס, מנהל/ת, פסיכולוג ביה"ס וכו'. חבר/ה במקרה הזה יכול/ה להיות דמות מכילה, משתתפת ומבינה אך לא די בחבר/ה כדי לעצור את ההתנהגות המטרידה – חשוב לפנות למבוגר שסומכים עליו שיוכל להשפיע ולקדם את הפסקת ההתנהגות הפוגעת.

יש לשוחח עם התלמידים גם על כך שלא תמיד קל להתלונן, לעיתים קרובות הנער/ה מאשימים את עצמם בהתנהגות של המבוגר המטריד וחוששים להתלונן, לעיתים עולה החשש שהנער/ה לא הבינו נכון את כוונת האדם המטריד וכו', במקרים כאלה לחברים שרואים ויודעים יש אחריות לעזור לנער/ה המוטרידים להציג את הבעיה בפני מבוגר שיוכל לחשוב אתם מה הדרך הנכונה על פיה יש לפעול.

המסר המרכזי – למטריד אסור להטריד, בלא קשר למה שהנער/ה אמר/ה, לבש/ה, התנהג/ה וכו', סירוב הוא סירוב ופרושו "לא!" ברור וחד משמעני!!!

כל מגע שלא בהסכמה, תוך שימוש במניפולציה, כוח, סחיטה או אימים הם בניגוד לחוק.

#### החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח, 1998:

חוק זה מטרתו לאסור הטרדה מינית כדי להגן על כבודו של האדם, על חירותו ועל פרטיותו וכדי לקדם שוויון בין המינים. אין הכוונה, בחוק זה, למנוע חיזור או להרתיע מפני יוזמה, שכוונתה ליצור יחסים קרובים בין אנשים, לרבות יחסים אינטימיים.

#### הטרדה מינית והתנכלות

- (א) הטרדה מינית היא כל אחד ממעשים אלה:
- (1) סחיטה באימים, כמשמעותה בסעיף 428 לחוק העונשין, כאשר המעשה שהאדם נדרש לעשותו הוא בעל אופי מיני;
  - (2) מעשים מגונים כמשמעותם בסעיפים 348 ו-349 לחוק העונשין;
  - (3) הצעות חוזרות בעלות אופי מיני, המופנות לאדם אשר הראה למטריד כי אינו מעוניין בהצעות האמורות;
  - (4) התייחסויות חוזרות המופנות לאדם, המתמקדות במיניותו, כאשר אותו אדם הראה למטריד כי אינו מעוניין בהתייחסויות האמורות;
  - (5) התייחסות מבזה או משפילה המופנית לאדם ביחס למינו או למיניותו, לרבות נטייתו המינית;
  - (6) הצעות או התייחסויות כאמור בפסקאות (3) או (4), המופנות למי מהמנויים בפסקאות המשנה (א) עד (ו), בנסיבות המפורטות בפסקאות משנה אלה, גם אם המוטריד לא הראה למטריד כי אינו מעוניין בהצעות או בהתייחסויות האמורות;

## השירות הפסיכולוגי ייעוצי, משרד החינוך

- (א) לקטין או לחסר ישע - תוך ניצול יחסי מרות, תלות, חינוך או טיפול, ואם טרם מלאו לקטין 15 שנים - גם בלא ניצול יחסים כאמור, ובלבד שהמטריד אינו קטין.
- (ב) למטופל, במסגרת טיפול נפשי או רפואי - תוך ניצול תלות של המטופל במטפל;
- (ג) לעובד במסגרת יחסי עבודה, ולאדם בשירות במסגרת שירות - תוך ניצול מרות ביחסי עבודה או בשירות;

### הקושי בהגדרה:

קיים קושי משפטי בהגדרת "הטרדה מינית" מאחר ולא תמיד קל לקבוע מתי עוברת התנהגות בעלת אופי מיני את הגבול מתחום המותר לתחום האסור?  
כמו כן נשאלת השאלה מה ההבדל בין חיזור ורצון להתחלת קשר ובין הטרדה מינית?  
חיזור מותנה בהסכמה ורצון חופשי של שני הצדדים. ע"פ החוק "כאשר האדם הראה למטריד כי אינו מעוניין בהצעות האמורות" והוא ממשיך בהתנהגותו ההתנהגות תחשב להטרדה מינית.  
הטרדה מינית תתקיים גם במצבים בהם קיימים יחסי עבודה או יחסי תלות כגון: עובד ומעביד, מורה ותלמיד, מתנדב וחונך. מדובר במצבים שבהם מתקיימת היררכיה בין האנשים או מצבים בהם קיימים פערים משמעותיים בגיל ובשלב ההתפתחותי והקוגניטיבי של כל אחד מהצדדים.  
בכל מקרה ע"פ החוק אסורים יחסים אינטימיים במצבים הירארכיים כגון אלה שצוינו לעיל, גם אם הם נעשו לכאורה בהסכמה חופשית של שני הצדדים.